

Peru mérlegen 2015

Gazdasági, politikai és társadalmi kitekintés

2015. október 2.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Látta:

Jóváhagyta:

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az alábbi elemzés Peru olyan általános jellemzőinek, mint például a demográfiai helyzet, a földrajzi elhelyezkedés, politikai berendezkedés vagy a kulturális vonások bemutatása mellett tömören felvázolja az andoki ország múltbeli és jelenlegi gazdasági, politikai és társadalmi helyzetét.

A történelmi előzményeknek köszönhetően páratlan kulturális emlékekkel rendelkező dél-amerikai országra a mai napig teherként nehezednek a centralista irányításból eredő negatívumok, a társadalmi egyenlőtlenség, a szegénység, a nemi megkülönböztetésből eredő visszamaradottság. Bár Peru volt az elmúlt években a dél-amerikai kontinens egyik húzógazdasága, és a sikeres szociális intézkedéseknek köszönhetően bővült a középosztály, az egyenlőtlenségek bizonyos mértékben még mindig fennmaradtak. Ezt súlyosbítja, hogy az ország bevételei továbbra is a nyersanyagexporttól és bányászati befektetésektől függenek, amely komoly társadalmi feszültségeket gerjeszt a környezeti rombolások miatt. Jelenleg is 30 napos szükségállapot van elrendelve Peruban a szeptember végi tüntetések miatt.

Tartalom

Vezetői összefoglaló	2
1. Földrajzi jellemzők	3
1.1. Elhelyezkedés	3
1.2. A tengerparti szakasz nagyvárosai és nevezetességei	4
1.3. A perui hegyvidék	6
2. Társadalom	9
2.1. Népeség	9
2.2. Politikai rendszer	10
2.3. Kultúra	10
3. Történelem	11
3.1. Az Inka Birodalom	12
3.2. Spanyol uralom	12
3.3. A független Peru	13
4. Politikai és gazdasági folyamatok napjainkban	15
4.1. Politikai csatározások	15
4.2. Az Humala-kormány gazdaságpolitikája	17
Felhasznált irodalom	20

1. FÖLDRAJZI JELLEMZŐK

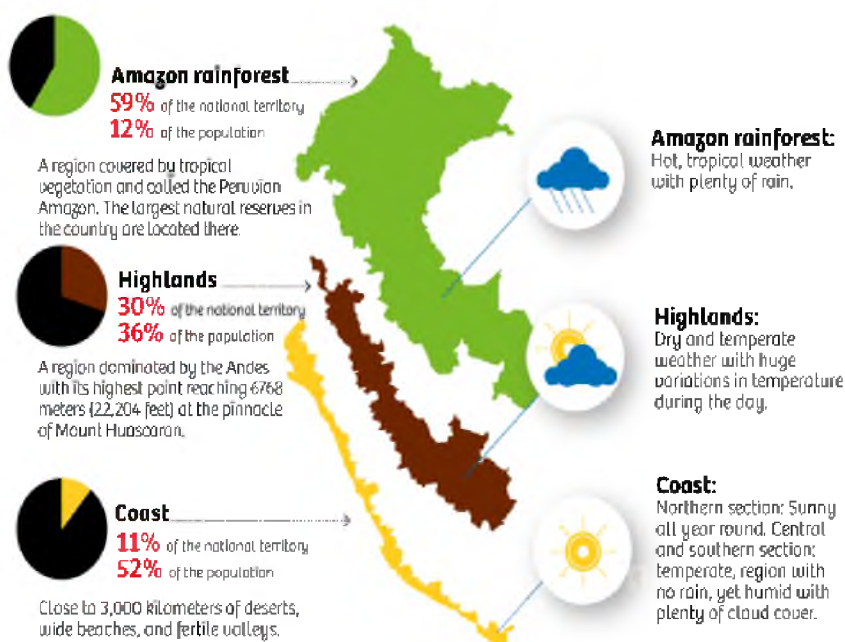
1.1. Elhelyezkedés

A dél-amerikai kontinens nyugati oldalán elhelyezkedő **Peru** területi nagyságát tekintve **Latin-Amerika negyedik legnagyobb országa** (1 285 216 km²). Északról Ecuador és Kolumbia, keletről Brazília, délkeletről Bolívia, délről pedig Chile határolja. Nyugati, Csendes-óceáni partszakasza 2 414 km hosszú.

1. ábra: Peru földrajzi elhelyezkedése

Közigazgatásilag Peru 25 régióból áll: területe 24 megyére (departamiento) és egy úgynevezett alkotmányos tartományra (Callao) oszlik. Ezeket járásokra (180) osztják, amelyek körzetekből (1747) állnak. Földrajzilag Peru területét az Andok hegláncai ("Sierra") két részre osztják: nyugaton a sivatagos óceánparti terület ("Costa"), míg keletre az esőerdők vidéke ("Selva") található.

A **perui Costa** hűvös és egyben sivatagos parti síkság: a Humboldt-áramlatnak köszönhetően itt rendkívül alacsony az évi csapadékmennyiség, amelynek nagy része ködszítalásból származik. A hegyekből lefutó folyók völgyében ültetvényes gazdálkodás folyik. Az évi középhőmérséklet 18 fok körül alakul. A Costa az ország területének 10,6%-át, azaz 136 300 km²-t foglalja el; 3080 km hosszú és

szélessége 5–170 km között váltakozik. A parti síkságot több mint 50 folyó szeli át, de csak tíznek van mindig víz a medrében. Már az inkák is öntözéses földművelést folytattak, ami a spanyol uralom alatt azonban elsorvadt, és csak az elmúlt évtizedekben vált újra gyakorlattá. Jelentős itt még a halászat, hiszen a Humboldt-áramlatnak köszönhetően a hideg vízben rengeteg halfaj él, főként szardella.

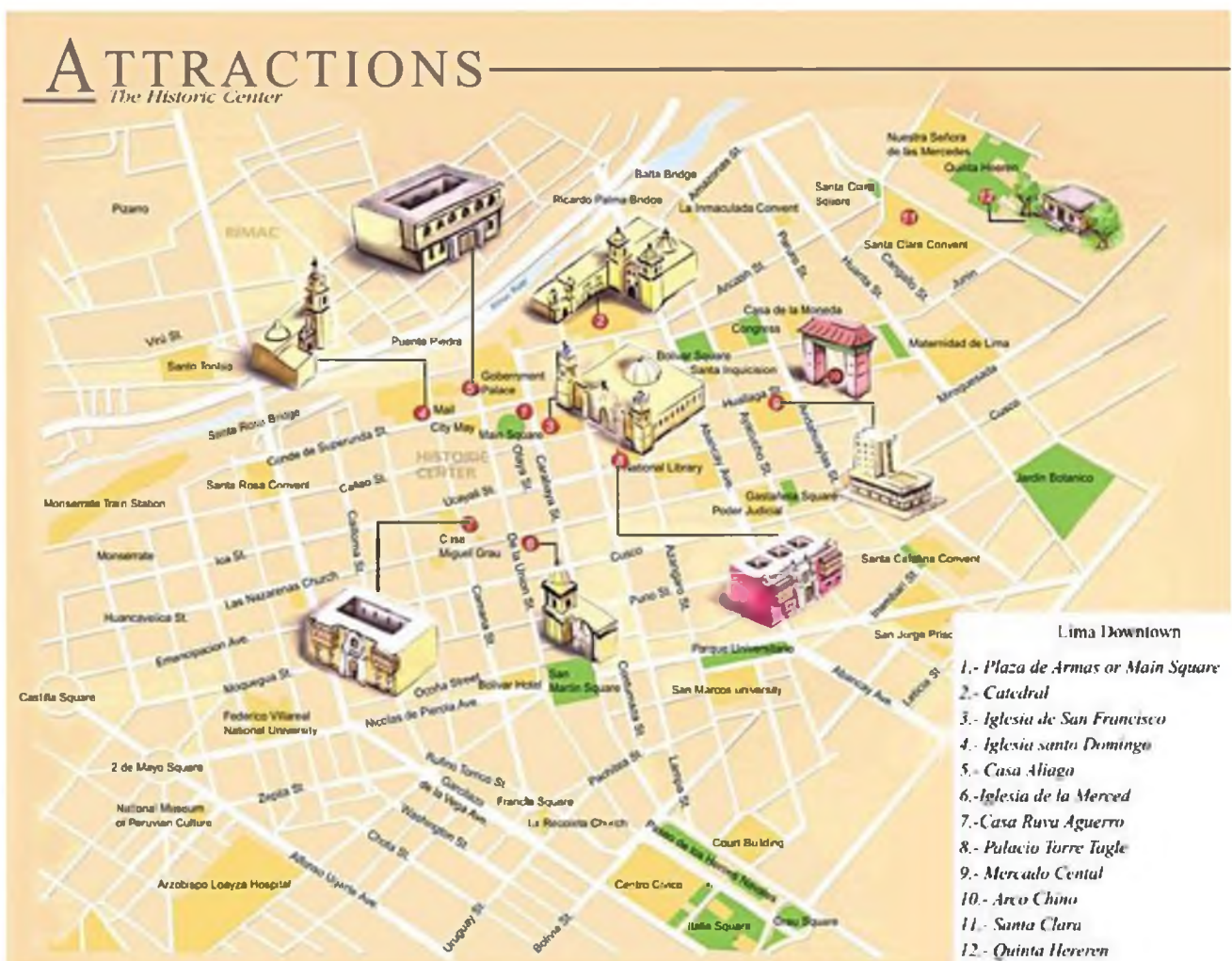
1.2. A tengerparti szakasz nagyvárosai és nevezetességei

Bár a Costa Peru területének csupán tíz százalékát foglalja el, gazdasági jelentősége igen nagy. Északi oázisai, Piura, Chiclayo és Trujillo fontos mezőgazdasági szereppel bírnak: rizst, illetve gyapotot természetnek itt. **Piurában**, az „örök forrás városában” az elmúlt évtizedben jelentős fejlesztések indultak meg a mezőgazdaság, a bányászat és a kőolajipar terén. (Santa María de los Valles de) **Chiclayo**, a "Hősies város", illetve a "Barátság fővárosa" a Wari Birodalom helyére, emlékeire épült, s gazdasági szempontból majdnem olyan fontos, mint Trujillo. Igazi modern, kereskedelmi város. **Trujillóban** a legdinamikusabb iparág jelenleg az építőipar. Van itt egy jelentősebb ipari park is. 2010-ben az Amerika-közi Fejlesztési Bank (IDB) Trujillóban indította el kísérleti projektjét "Trujillo: a fenntarthatóság városa" címmel, amely egyaránt tartalmaz környezeti, gazdasági, fiskális és pénzügyi szempontokat. Turisztikai szempontból mindhárom város kiemelt fontosságú.

Trujillótól 5 kilométerre fekszik **Chan Chan**, Dél-Amerika legnagyobb prekolumbián városromja, az egykori Csimu Királyság fővárosa. A hatalmas, 18 km²-en elterülő, szépen tervezett XIII. századi város – szabályos derékszögű úthálózattal, sűrűn beépített lakótömbökkel, közöttük piramisokkal és szentélyekkel – a világ legnagyobb vályogból épített városa. Chan Chan virágkorában, a XV. században mintegy 30-60 000 lakost számlált. A csimu kézművesek páratlan szépségű kerámia-, arany és ezüst dísz tárgyakat állítottak elő, és fontosabb épületeiket is aranyalapokkal díszítették; művészetük jól nyomon követhető a város romos falcsonkjain. A gyenge, szárított agyag nem tud dacolni az idővel; így a városromok a szél és a víz romboló hatása miatt mállanak. A folyamatot felgyorsítja az El Niño, amely heves esőzésekkel, és ennek kísérőjelenségeként a talajvíz emelkedésével sújtja Peru északi partjait. Chan Chan 1986 óta része a világ kulturális örökségének, és az UNESCO ezzel egy időben sorolta be a legveszélyeztetettebb műemlékek közé. A napjainkban a Chan Chanba érkező turisták a város legjobb állapotban megmaradt negyedét, Csudit látogathatják.

Peru fővárosa, **Lima** is a Costa övezetében, annak központi részén fekszik. 1535-ben az egyik leghíresebb spanyol konkvisztádor, Francisco Pizarro alapította Peru fővárosát, a "királyok városát", amelyet a Rimac folyó indián neve után neveztek el. Itt alapították 1551-ben Latin-Amerika első egyetemét: a *San Marcos Egyetemen* (UNMSM) tanult például a Nobel-díjas író, Mario Vargas Llosa is. Bár a város az Egyenlítőhöz viszonylag közel fekszik, klímája mégsem igazán trópusi: Limát a Humboldt-áramlat hatásának köszönhetően az "örök tavasz" városának is nevezik. Lima szeizmikus övezetben fekvő város, melyben gyakoriak a kisebb-nagyobb földremlések, és már többször sújtotta nagyobb földrengés is a várost: 1746-ban Lima jelentős része összedőlt, többek között a katedrális épülete is. A sok pusztító földrengés ellenére még ma is sok koloniális épülete áll a helyén, bár a 2007. évi természeti csapást már nehezen vészték át a gyarmati emlékek.

Lima történelmi belvárosa 1988-ban került fel az UNESCO világörökségi listájára. A város főtere a *Plaza Mayor* (korábban Plaza de Armas), amely egyben a főváros "magja", számos fontos középület és történelmi emlék található itt. Úgy tartják, hogy a főváros itt született 1535-ben. A gyarmati időszakban piacként és bikaviadalok helyszínéül is hasznosították a teret. Itt található a barokk-*reneszánsz* stílusú *limai székesegyház* (Catedral), ami 1538-ban készült el Szt. János apostol tiszteletére, de kicsinek bizonyult, ezért 1572-ben bővíteni kezdték. 1625-ben felszentelték. 1746-ban a földrengés következtében összedőlt, de hamarosan újjáépítették. A főbejáratától jobbra található kápolnában lévő koporsóban helyezték el Francisco Pizarro hamvait. A *Plaza San Martín* Lima második legfontosabb tere. 1921. július 28-án avatták fel a függetlenség kikiáltásának és a perui állam születésének 100. évfordulójára. A felszabadító San Martín tábornok Mariano Beulliere által 1921-ben készített bronzszobra található itt. A *Santo Domingo-templom* építése a főváros alapításával egy időben kezdődött, s a XVI. század végén fejeződött be, szomszédos kolostorépülete adott helyet a San Marcos Egyetemnek, az Újvilág első felsőoktatási intézményének. A Szent Ferenc Bazilika a gyarmati érában temetkezési helyként használt katakombarendszer fölé épült, amely a templom mellett szintén látogatható. A templom, hatalmas könyvtárral rendelkező kolostor, valamint a két kápolna lenyűgöző épületegyüttest alkot. A *Torre Tagle Palotát* 1730-ban építtette tulajdonosa, Torre Tagle márki, aki a Spanyol Királyi Armada kincstárnoka volt. A gyarmati kor építészetének egyik legszebb példája jelenleg a Külügyminisztérium épületeként szolgál.

2. ábra: Lima történelmi belvárosának nevezetességei

Lima kikötővárosa, Callao a Rimac folyó torkolata mellett fekszik. Az 1537-ben alapított kikötő Peru kapuja, a spanyol uralom alatt innen szállították az Inka Birodalom kincseit Spanyolországba. Az elmúlt fél évszázadban azonban az illegális kokainkereskedelem egyik fő bázisaként is ismert lett. Nem messze, a Mar de Grau partján található a Jorge Chávez Nemzetközi Repülőtér.

A Costa délnyugati részén, több mint 2335 méter magasan fekszik **Arequipa**, a "fehér város". Elnevezése onnan ered, hogy házait vulkáni eredetű, szürkésfehér kváderkőből építették. A várost hat vulkán formás kúpja övezi. Az inka birodalom korában postaállomás volt, a gyarmatosítást követően sokáig a gyapjúárak exportjából tartotta fenn magát a város, manapság a mezőgazdaság mellett a turizmus, az építőipar és a bányászat is meghatározó. Arequipa középpontja is a Plaza de Armas, a főtér, amelynek helyét még az alapító konkvisztádorok jelölték ki. Itt áll a katedrális és több középület is. A várostól nem messze található a Föld legmélyebb kanyonja a Cotahuasi. A turisták szerint itt készül Peru legjobb piscója (helyi szőlőpálinka), itt fekszik Peru legöregebb lakott települése, és itt található Peru

legszebb kőerdője is. A Cotahuasi-kanyon mélyén apró falvak sorakoznak, köztük a névadó falu, **Cotahuasi**, ami 2700 méteres magasságban fekszik az Andokban.

1.3. A perui hegyvidék

A perui Sierra hegyvidéke rendkívüli szerepet játszott az Inka Birodalom idején. **Cuzco** (vagy Cusco) volt a Birodalom vallási és politikai központja a XV. századig. Az indiánok szentségként imádták, mivel az első inka Manco Cápac alapította. Házainak, piacainak és utcáinak számát tekintve akkora volt, mint a középkori Európa valamelyik nagyvárosa. A spanyolok hódítása előtt az őslakosok egy nagy pumához hasonlították. A puma volt a szent állatuk, az ereje miatt imádták. A város volt az állat teste, a Szakszahuman erőd pedig a feje. Az erődöt egyébként egymásra helyezték, faragott

kövekből építették fel úgy, hogy nem használtak kötőanyagot hozzá, körvonala a napot és annak sugarait formázza. Cuzco egy felső és egy régebbi alsóvárosból állt, majd a kelet-nyugati irányban folyó két patak mentén később napon szárított téglából sok egyszerű házat emeltek. Virágkorában a várost 200 000 ember lakta. A nagy ünnepeken és a vásárok alkalmával a maga korában ritkaságnak tekinthető szám csak növekedett. A Cuscótól körülbelül 30 km-re fekvő Pisac nevű faluban a mai napig is minden vasárnap megrendezik az ún. catut, a helyi aylluk indiánok hagyományos vásárát. Az ayllukok ilyenkor eljönnek a környező hegyekből, és a vásár mellett még kecsua nyelven celebrált misét is tartanak.

3. ábra: Cuzco turisztikai térképe

1533-ban a spanyol Pizarro katonái elfoglalták Cuzcót, s nagy pusztításba kezdtek. Amit ők megkíméltek, azt a kincskeresők tették tönkre. A város azonban a mai napig is számos emléket őriz: az itt található Inka Múzeumban az inka birodalom előtti civilizációk maradványai is láthatóak. Maga a múzeum épületének egy olyan udvarház ad otthont, amelyet a XVII. században építettek egy korábbi inka palota helyére. Cuzcóban építették fel az inkák a (Koricancha) Naptemplomát, amely legjelentősebb szentélyük volt. A szertartásokat a város főterén, a Huacacapatán tartották, mert a templomba csak a papok és a legmagasabb rangú tisztviselők léphettek be. A városban található egy planetárium is, valamint koka- és csokoládémúzeum is. Külterületein a Szakszahaman erődön kívül fontos nevezetesség még a Szent Völgy (Urubamba), amelyet az inka civilizáció bölcsőjének tartanak, valamint a Peru védjegyévé vált Machu Picchu.

Machu Picchu (kecsua nyelven: Machu Pikchu, „Öreg csúcs”) az egykori Inka Birodalom romvárosa az Andok hegyláncjai között csaknem megközelíthetetlen hegynyergben megbújó erődített város, amelyet 1450 körül Pacsakutek Yupanki inka király parancsára építették és 1570-ben hagyták el, majd körülbelül 400 évig „pihent”, míg 1911-ben rátaláltak. Romjai Cuzcótól 112 km-re északnyugatra, az Urubamba-folyó (Wilka maio, „a Napfolyó”) völgyében, a perui Andok déli láncolatában, 2450 méteres magasságban, a Vilcabamba-Kordillera egyik meredek sziklás hegygerincén fekszenek. A város területe 13 km². Az elszigetelt, bevehetetlen helyet két hegyes csúcs határolja. A város klasszikus inka építéstechnológiával épült: a tökéletesre csiszolt, hibátlanul illeszkedő vörös gránittömbökből rakott robusztus falak kötőanyag nélkül, száraz falazással épültek. A tudósok mai álláspontja szerint Machu Picchu nem volt igazi város, inkább az inka társadalom uralkodó osztályai számára épített templomokból, palotákból és obszervatóriumokból álló komplexum, ahol a Nap különleges tiszteletének nyomai is megtalálhatók. A város legszentebb pontjai az Intihuatana – „az a hely ahová kipányválták a Napot”–, a Naptemplom és a Háromablakos templom. Machu Picchut és természetes környezetét 1981-ben „perui történelmi szentély” címmel ruházták fel mint különlegesen fontos kulturális értéket őrző szent területet. 1983-ban az UNESCO az Emberiség Kulturális és Természeti Örökségévé nyilvánította. 2007-ben a Világ Új Hét Csodájának egyike lett.

- A – Szent terület
 1 – Torreón – a Naptemplom
 2 – Szent tér
 3 – Intihuatana
 B – Lakónegyed
 4 – A Kondor temploma és a börtön
 C – Főtér
 D – Huayana Picchu

4. ábra: A Machu Picchu részei

A Machu Picchu egy kövezett út mentén terült el, amely részét képezte annak a 40 000 kilométeres hálózatnak, amely átszelte az egész hatalmas Inka Birodalmat, a hegyektől a tengerpartig. A „naputak” (nan cuna) általában 4-6 méter szélesek voltak, és két oldalukon fal húzódott, ám Machu Picchu esetében szándékosan nehezen járható nyomvonalat jelöltek ki, amelynek több pontjáról is félelmetes szakadék tárul az ember szeme elé. A sziklafalakba rögzített kőlapokból álló úton csak libasorban lehetett járni. A településhez felvezető, utolsó szakasz előtt egy függőhídon kellett áthaladni; ez egyértelműen jelzi, hogy a városlakók számára a biztonság elsődleges szempont volt. Erre utal a katonai bástya vagy laktanya is, amely a város bejáratánál, délkeleten, egy 150 fokos hosszú lépcsősor tetején áll. A négyszögletes építménynek öt trapéz alakú ablaka és sok belső fülkéje volt.

Machu Picchu délkeleti szektora körül 5 méter magas, egy méter széles kőfal húzódik. A falból nyíló, hatalmas kőtömbökből és egy nagy (egyetlen tömbből faragott) architrávból álló kapun keresztül lehetett bejutni a városba, a mezőgazdasági célokra használt teraszok között. A kaput csapok, fatörzsek és reteszek segítségével csak belülről lehetett zárni, illetve nyitni. A várost azonban nem a fal védte, hanem maga a természet: a folyóvölgy felé karéjként három 700 méteres szakadék, a negyediken egy magasba szökő hegycsúcs alkotta a valódi védelmet.

Az inka társadalom magas szervezetségű és hierarchikus felépítésű volt. Machu Picchu tükrözte ezt, a nemesek, papok és átlagemberek a város különböző területein éltek, ismerték saját jogaikat, kiváltságaikat és kötelességeiket. A város három részből áll: a felső városrészben – a Szent kerületben – voltak a templomok és a királyi rezidencia; az alsó városrész középpontja a Főtér volt, az ünnepek és vásárok színtere. A Lakónegyedben a nagy teret övező teraszokon álltak az előkelők lakóházai és hivatalai, valamint a nyugati és déli oldalon voltak a parasztok és kézművesek nyerskő házai, a raktárak, a műhelyek, a temető és a földművelésre használt teraszok.

Machu Picchu tervezése és építése, a paloták, templomok, lakóházak, lépcsők, vízcsatornák, kutak és mezőgazdasági teraszok többszintes együttesével mestermunkának tekinthető. A város valódi funkciója azonban ismeretlen; talán királyi és udvari nyaralóhely lehetett. Arra sincs magyarázat, hogy miért hagyták el a lakók Machu Picchut. A külső támadás hipotézisét a szakértők elvetették, mert nincsenek rombolásra, erőszakra utaló nyomok. Két további lehetséges ok van, amit még ma is vizsgálnak. Az első elmélet szerint himlőjárvány törhetett ki, míg a másik szerint komoly vallási oka lehetett az elnéptelenedésnek.

2. TÁRSADALOM

2.1. Népeség

A lakosságszámot tekintve **Peru Latin-Amerika ötödik legnépesebb állama**. A közel 30 millió fős lakosságának körülbelül 77 százaléka városokban, közel harmada a fővárosban él. A hivatalos nemzeti statisztikák szerint a perui lakosság száma **2020-ra megközelíti a 34 millió főt**. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) adatai szerint a várható élettartam Peruban átlagosan 77 év: a férfiak esetében 75, a nők esetében 78 év. Jelenleg a lakosság 50,8 százaléka nő, 49,2 százaléka férfi. Az átlagéletkor 26 év, amely a régióban a legalacsonyabb.

Az **egészségügy** Peruban is állami és magánszférára különül el. A kormányzat a GDP közel 5,1 százalékát költi az egészségügyre, ami a Világbank szerint egy főre kivetítve 2,6-szer kevesebb, mint például Chile esetében.

Az alapfokú **oktatás** 11 éven át kötelező, és három szintre (felkészítő, általános és középiskola) osztható. A nemzetközi megítélés szerint a perui oktatási rendszer teljesítménye alacsony, elsősorban az oktatáspolitikai hiányosságai és az alacsony színvonalú magániskolák miatt. Az analfabéták aránya 2010-ben 7 százalék volt. A városi lakosság közel 38 százaléka jut el a felsőoktatásig, míg a vidéki lakosságnak csupán 6,2 százaléka. A 15 év feletti csoportjában a férfiak közel 4, míg a nők közel 11 százaléka nem részesül oktatásban. A kormány az oktatásra a GDP csupán 2,5 százalékát költi.

A munkanélküliségi ráta jelenleg 7 százalék körüli. A **munkavállalók** jelentős részét a szolgáltatási (53,4%) és kereskedelmi (22%) szektorok foglalkoztatják. A havi minimálbér 2012 közepe óta 750 perui (nuevo) sol (PEN), amely 265 amerikai dollárnak felel meg. Az elmúlt évtizedben a szociális kiadások növelésével sikerült a szegénységi rátát 55-ről 25 százalékra csökkenteni, míg az extrém szegények aránya 25-ről 6 százalékra csökkent 2001 és 2012. között. A **jövedelemelosztás egyenlőtlensége** azonban egyre több társadalmi feszültséget szül napjainkban, valamint az őslakosok is egyre gyakrabban tüntetnek a környezeti károkat okozó bányászati tevékenység miatt.

2.2. Politikai rendszer

Peru államformája **demokratikus köztársaság**, amelyet az elnök képvisel. Az **elnököt** általános választójogukat gyakorolva a szavazók ötéves mandátumra választják meg, azonban ugyanaz a személy közvetlenül nem újraválasztható. A **hatalmi ágak megosztása** itt is hármas bontást követ: a kormányzat képviseli a végrehajtó hatalmat, a bíróságok az igazságszolgáltatást, a törvényhozást pedig az egykamarás Kongresszus.

A végrehajtó hatalmat az elnök irányítja, aki a Kongresszus jóváhagyásával kinevezi a Miniszterek Tanácsát, amely a miniszterelnök személyével együtt 15 főből áll. A Kongresszusnak 130 képviselői mandátuma van, amelyeket ötévente újítanak meg a választások során. A bírói hatalom csúcsán a Legfelsőbb Bíróság áll.

2.3. Kultúra

Peru nevének hallatán elsősorban a Machu Picchu és az Inka Birodalom jut eszünkbe, jóllehet korábbi civilizációk is éltek itt, amelyekről művészetük, szokásaik, rítusaik tanúskodnak. **A mai Peru területén már 20 ezer évvel ezelőtt is éltek emberek**, az inka történelem ebből nagyjából egy évszázadot ölel fel. Az egyiptomi, mezopotámiai, indiai és kínai nagy civilizációs központok kialakulásával egy időben (Kr.e. 3000-2000) Limától északra, több mint tízhektáros területen jött létre a monumentális épületeiről ismert **Caral**, a prekeramikus korszak első amerikai települése. Az északi hegyvidéken Kr.e. 800-200. között alakult ki a **Chavín-kultúra**, amely jelentős haladást ért el az építészet, a mérnöki tudományok és a mezőgazdaság terén. Az északi partvidéken alakult ki a **Moche-civilizáció**, amely piramis formájú templomairól és realista stílusú kerámiáiról ismert. 1100-1500. között szintén ezen a területen jött létre a **Chimú-kultúra**, amelynek legjelentősebb emléke

Chan Chan városa. A **Nazca-kultúra** (Kr.e. 300 – Kr.u. 900) a sivatagi pampa földjébe vésett alakzatokról, az úgynevezett Nazca-vonalakról híres.

2.3.1. Zene és irodalom

A perui zene több évszázad kulturális keveredésének az eredménye. Többféle zenei stílus létezik, például az **andoki, a partvidéki kreol és az amazóniai**. Talán a kreol a „leginkább kevert” műfaj, ide sorolhatóak a népszerű afroperui táncok is. 1992-ben a Latin Grammy-díjat Susana Baca, az elismert perui kreol énekesnő folklóralbuma nyerte. De emellett a rockzene is igen kedvelt Peruban: a Los Salcos a latin-amerikai protopunk meghatározó zenekara.

Az **irodalom** mai napig kiemelkedő alakjai Mario Vargas Llosa és César Vallejo. A Nobel-díjas író, Vargas Llosa újságíró is, aki a nézeteivel a mai napig heves vitákat vált ki a társadalomban. Vallejót pedig a XX. századi költészet egyik legjelentősebb megújítójának tartják. Az őslakos irodalmi irányzat fő képviselői Ciro Alegría és José María Arguedas.

2.3.2. Turizmus és gasztronómia

Peru **gazdag turisztikai kínálattal** várja az ideérkezőket: régészet, történelem, élő kultúra, természet és biodiverzitás, kaland és sport – csak néhány azon ajánlatok közül, amelyeket a hivatalos turistainformációs iroda, a Promperú tesz közzé.

Gasztronómia szempontjából több kulináris tájegységre osztható az ország: az északi partvidékire, a limaira, az arequipaira, az amazonasi őserdeire, valamint az andokira. Minden régiónak megvannak a maga tipikus alapanyagai, receptjei, tipikus ételei és italai, például a ceviche (nyershal-saláta), a chica morada (lila kukoricából készült ital) vagy a chuño (szárított burgonya). A peruiak nemzeti itala a pisco néven ismert hagyományos szőlőpálinka, amelynek sokféle változata létezik. Lima legjobb éttermei között tartják számon a Centralt, a Doña Paulinát, a Sonia's-t, az Amazt és a Malabart. A számos japán bevándorló révén a japán konyha is igen kedvelt az országban. Az ország egyik legismertebb séfje Gastón Acurcio, egy neves politikus fia, aki mára világhírnévre tett szert, és több éttermet is nyitott Latin-Amerikában és Spanyolországban.

3. TÖRTÉNELEM

A mai Peru területén **Kr.e. 2800**-ban már létezett egy **egységes kultúra**, ami a hegyvidéktől a part menti síkságokig terjedt. Ennek nyomait őrzik például Chavín de Huantár, Paracas, Moche, Chimu és Nazca romjai. A Moche-kultúrát fejlett társadalmi szervezet jellemezte, amelyet pap-harcosok irányítottak. Nazca jellegzetességei az óriási rejtélyes „vonalak”, míg Chimu fővárosáról, Chan Chanról híres, amely a világ legnagyobb vályogból épült városa volt.

Peru első őslakosai nomád vadász-gyűjtögető törzsek voltak, melyek Peru tengerparti részeinek barlangjaiban éltek. A legrégebbi település, a Pikimachay barlang Kr.e. 12 000-ból származik. 4000 körül ezek a törzsek már gyapotot, babot és chillit termesztettek; később az olyan fejlettebb törzsek, mint a Chavín, hozták be a szövést, a mezőgazdaságot és a vallást az országba. 300 körül

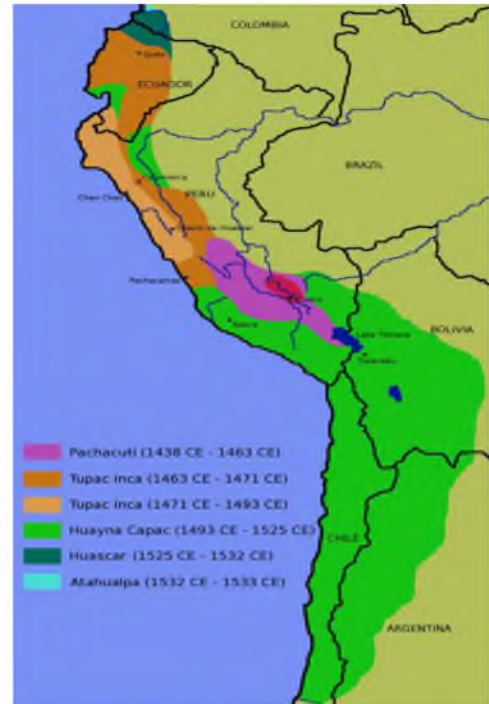
Krisztus előtt a Chavín törzs megmagyarázhatatlan módon eltűnt, de évszázadokon keresztül más olyan kultúrák váltak helyi jelentőségűvé, mint a Salinar, a Nazca, a Paracas Necropolis és a Wari (Huari). A XVI. század elejére az Inka Birodalom az ország nagy részét meghódította, és kiterjesztette hatalmát Kolumbia egyes részeire és Chilére is.

3.1. Az Inka Birodalom

A Cuzco környékén a XIV-XV. század táján kialakult, s a spanyolok 1532-es érkezéséig fennállt hatalmas Inka Birodalom a fénykorát a XV. században élte. Az inkák teokratikus államot hoztak létre, amely ellenségei ellen hatékony szövetségi politikával védekezett. A birodalom **Pachacútec uralkodása (1438-71)** alatt kezdett igazán terjeszkedni: az 1470-es évekre az inkák eljutottak a mai Ecuador területére, s az uralmuk alá hajtották az őserdei területek egy részét, míg délen meghódították Chilét, valamint a mai Argentína északnyugati részét. Később elérték a mai Kolumbia déli térségét is, majd megszilárdították hatalmukat a birodalom teljes területén.

A birodalom élén a Nap fiának tekintett, abszolút hatalommal bíró **Sapa Inka** állt. Hatalma csúcsán minden idők leghatalmasabb indián birodalma, a kb. 1 millió km² kiterjedésű, a minimum 3 millió lakosú Inka Birodalom

(Tahuantinsuyu, a „**Négy Világtáj**”) országa állt, amelynek területét a főváros, Cuzco főteréről kiinduló négy főútvonal által meghatározott négy nagy egységre osztották. **Huayna Capac (1467-1527)** – az északi hódítások és felkelések miatt – udvarházát Quitóba (a mai Ecuador fővárosába) helyezte át, ahol a Cuzcóban maradt Huáscar után megszületett Atahualpa nevű fia is. Az apa a birodalmat két részre osztva az északi országrészt Atahualpának, míg a délit Huáscarnak hagyta örökölni, mielőtt az európaiak által behurcolt himlőtől elhalálozott. Atahualpa tudhatta maga mögött a hadsereget, Huáscar pedig a papságot. Huayna Capac halála után a két fia közti ellentétek polgárháborúra csaptak át, amely épp kapóra jött a spanyol hódítóknak.

3.2. Spanyol uralom

1526-28. között **Francisco Pizarro, spanyol hódító** felfedezte Peru tengerparti térségeit, ahol lenyűgözte az Inka birodalom gazdagsága. Spanyolországba visszatérve pénzt szerzett és katonákat toborzott egy újabb expedícióhoz. Visszatérve bevonult a Peru északi részén fekvő Cajamarca városba, mielőtt elfogta, megsarcolta és kivégezte az inka uralkodót, Atahualpát 1533-ban. Pizarro ezután létrehozta 1535-ben Limát, a fővárost, de nyolc évvel később meggyilkolták. Az utolsó inka vezér, Manco Inca felkelése véres véget ért 1572-ben.

1542-ben Peru a róla elnevezett hatalmas alkirályság részévé vált, amely abban az időben Dél-Amerika spanyolok által elfoglalt területét jelentette. 200 év múlva a spanyol területeket három részre osztották, amelynek eredményeként a perui mellett létrejött az Új-granadai és a Río de la

Plata-i Alkirályság. A gyarmati korszak egészét Peruban is az egyház befolyása, valamint az andoki és az európai civilizáció egymásra hatása jellemezte.

1820-ban José de San Martín Limától délre partra szállt, és ezzel megkezdődött a Spanyolország elleni függetlenségi harc, amely a következő évben a gyarmat elszakadásával végződött. A harcok azonban folytatódtak, hiszen a spanyol uralom alól felszabadult új államoknak meg kellett vívniuk az egymás közötti harcot a határvonalakért. **A perui állam újrászervezésére az 1860-as években került sor**, ekkor monopolizálták a guanótermelést, és betiltották a rabszolgaságot. 1866-ban azonban Peru ismét háborúba bonyolódott Spanyolországgal, aminek veszteségeit tetézte egy pénzügyi-gazdasági válság (1866-72), majd az ún. salétrom-háború Chilével, amelynek területvesztés lett a következménye.

3.3. A független Peru

Az ország újjáépítése egészen 1930-ig tartott, amelyben nagy érdeme volt **Augusto B. Leguía y Salcedo elnöknek (1919-30)**, aki új alkotmányt hirdetett 1920-ban, valamint elismerte az őslakosok alapvető jogait, és a vidéki területen mezőgazdasági iskolákat hozott létre. Leguía később megalapította a perui jegybankot, a mai BCRP elődjét, Banco de Reserva néven (1922), majd a központi hitelbankot és a mezőgazdasági hitelbankot is. Az **1929-ben** kezdődött gazdasági világválság megingatta Leguía diktatórikus rezsimjét, **a hatalmat átvette a katonaság**. A junta időszakát **Manuel Prado Ugarteche első elnöksége törte meg (1939-45)**, aki a gazdaságban bevezette az importhelyettesítő iparosítást, miközben az európai hadigazdaság kiszolgálása érdekében megerősítette a kaucsuktermelést. Ugarteche komoly infrastrukturális beruházásokba kezdett, mind a közlekedés, mind az oktatás, mind az egészségügy terén, valamint fellendítette a turizmust. Utódjának elnöksége alatt viszont komoly gazdasági, szociális problémák jelentkeztek, így a katonaság ismét átvette a hatalmat.

A problémák azonban már ekkor sem voltak új keletűek: Peru történelmi fejlődésének hosszú korszakaira mindig is a **hatalmiközpont-jelleg és a bányászaton alapuló gazdálkodás** nyomta rá a bélyegét. A birodalmi jelleg kiterjedt államigazgatási apparátust és ezzel együtt járó fényűző fogyasztást, a bányászati monokultúra a gazdaság bizonyos részeire korlátozódó „enkláv” jellegű fejlődést jelentett. Mindkét tényező a jövedelem, a vagyon és a hatalom páratlanul nagy koncentrációjához vezetett. Latin-amerikai viszonylatban is kiemelten erős volt a perui oligarchia: 40 család rendelkezett a nemzeti jövedelem jelentős része felett. A sajátos koncentráció regionális egyenlőtlenségeket is szült: „két Peru” jött létre: a hatalmi központ szerepét betöltő főváros és környéke – még a milliós nyomornegyedekkel együtt is – az egy főre jutó jövedelem szempontjából az 1960-as években is négyszer magasabb színvonalon állt, mint az andoki tartományok, ahol a spanyolul nem vagy alig beszélő őslakosok még mindig a gyarmati időszak kezdetén kialakult formációk és technikai körülmények között éltek. A Perura váratlanul rázúdult, kegyetlenül végrehajtott gyarmatosítás évszázados sokkot hagyott hátra az indiánok pszichikai alkatában, majd ezt követte a történelmi hatalmi központ felbomlása, a nagy területvesztés, a két vesztes háború öröksége, a nemzeti erőforrások külföldi monopóliumok által való fokozatos megszerzése, ami az elmaradottsággal együtt a társadalmi passzivitás kialakulásához vezetett.

A politikai fordulat, amely a katonaság újbóli, 1968. évi hatalomátvételében csúcsosodott ki, nem valamilyen konkrét növekedési válsághoz köthető, hanem a társadalmi-gazdasági elmaradottság felszámolásának az igénye váltotta azt ki. A többpártrendszer, a polgári reformkormányok nem tudtak, illetve nem kívántak megbirkózni az alapvető problémákkal, így az átalakulás irányítását a perui állam legerősebb intézménye, a hadsereg vette át, amely igazodott a fejlődéstörténeti alapokhoz, és a centralizált irányítási modell felé indult el. Az úgynevezett „Velasco-doktrína” értelmében Peru fő javainak és természeti erőforrásainak állami tulajdonba kellett kerülniük, s a külföldi beruházásoknak is összhangban kellett lenniük a nemzeti érdekekkel, míg a kormány intézkedéseinek a lakosság életkörülményeinek javulását kellett szolgálnia. A doktrína végrehajtását államosításokkal kezdte meg a hadsereg a bányászat és a hallisztipar terén. Ezzel párhuzamosan megindult a földreform, amely 150 hektárban maximalizálta a földbirtokok nagyságát, s ezzel újraosztotta a területeket, bár ezek nagy része szövetkezeti tulajdonba került.

Az első olajsokk hatásaival azonban a katonai vezetés nem tudott megbirkózni, **1975-ben a katonai vezetés, élén Francisco Morales Bermúdezzel liberalizációs folyamatot indított el**, amelynek egyik eredménye az 1979-ben elfogadott új alkotmány volt, amellyel **a civilek ismét átvehették a hatalmat**. Az új kormány sem tudta megoldani azonban a gazdasági problémákat, sem megfékezni a Fényes Ösvény és a Túpac Amaru Forradalmi Mozgalom gerillái által teremtett **erőszakhullámot**.

1985-ben az 1924-ben alapított APRA párt (Amerikai Forradalmi Népi Szövetség) jelöltjét, **Alan Garcíát választották meg elnöknek, aki a liberalizációt visszafordítva visszatért az államosítási politikához**. Azonban a korrupció és a bankrendszer állami kézbe vételének kudarca, valamint a hiperinfláció véget vetett kormányzásának. **Utódja, a japán bevándorlók fiaként született Alberto Fujimori már a neoliberális gazdaságpolitika híve volt: csökkentette az állam gazdasági szerepét, ismét beindította a privatizációt, valamint új pénzt vezetett be (nuevo sol – PEN)**. A gerillamozgalmak megfékezése és saját céljainak elérése érdekében azonban **1992-ben államcsínyt hajtott végre**: feloszlatta a Kongresszust, és egyszemélyi vezetésbe kezdett. 2000-ben még „megnyerte” a választásokat, azonban békés ellenállási mozgalom indult ellene, amelynek végül egy szövetvényes korrupciós botrány segített eltávolítani Fujimorit a hatalomból, aki elhagyta az országot. Később Fujimorit Japánban fogták el, majd kiadták hazájának, ahol a bíróság emberiség ellen elkövetett bűntettek és korrupció vádjával huszonöt évnyi börtönbüntetésre ítélte. Ezt követően egy politikailag stabilabb, kiegyensúlyozottabb időszak következett Peru életében, ami gazdasági növekedéssel és a szegénység csökkenésével társult. A folyamatot **Alejandro Toledo** kezdte meg 2001-ben, aki azonban az érvényben lévő gazdasági modellen nem változtatott. A gazdaság fellendítése ellenére sem sikerült mérsékelnie a társadalmi egyenlőtlenségeket, így népszerűsége nem volt tartós.

16 évvel első megválasztását követően **Alan García 2006 júniusában ismét az elnök székbe ülhetett**. Hivatalba lépését követően García szinte azonnal megszorító csomagot jelentett be, saját fizetését is csökkentve ezzel. Bár korábban kritizálta elődje gazdaságpolitikáját, mégsem változtatott érdemben rajta. Sikerült csökkentenie az inflációt, és növelnie az exportbevételeket.

García első politikai veresége a halálbüntetés kérdésével kezdődött: az elnök ugyanis kampányában megígérte, hogy a Fényes Ösvény elfogott gerilláit hatalomba kerülésével kivégzik majd, tervét azonban a Kongresszus támogatásának hiányában nem tudta keresztülvinni. A másik csapás a környezetvédők és őslakosok részéről érkezett, akik azt kifogásolták, hogy az elnök konzultáció

nélkül áruba bocsátja az őslakos közösségek földjeit a bányászati cégeknek. Ezt tetézte, hogy a cégekkel kötött korrump szerződések miatt 2008-ban lemondott az egész kabinet. A helyzet orvosolására az államfő Yehude Simont jelölte ki új miniszterelnöknek, aki nem az APRA politikusa volt, hanem „külsősként” érkezett. A független politikus nem lendített sokat a helyzeten, sőt újabb erőszakos tüntetések robbantak ki a szabadpiaci intézkedések miatt. Ráadásul az ország gazdasági hullámvölgybe is került időközben. Az elnök népszerűsége ekkor érte el mélypontját. 2007-ben pedig az is nyilvánvalóvá vált, hogy a Fényes Ösvény terrorszervezet újjáéledt. Az utolsó nagy társadalmi-politikai konfliktusra a García-adminisztráció alatt 2009 júniusában került sor. Ekkor García elrendelte, hogy a rendőrség számolja fel az őslakosok által felállított úttorlaszokat Bagua régióban, amelyekkel a helyiek a külföldi olajcégek teljes kitiltását követelték a régióból. Az összecsapásban végül tíz őslakos polgár és 24 rendőr halt meg.

TABLE 2.2

Peru: Basic Institutional Information (1985–2014)	
	1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014
Presidents	Alan García (1985-1995), Alberto Fujimori (1995-2000), VP ¹ (2000), Alejandro Toledo (2001-2006), Alan García (2006-2011), Ollanta Humala (2011-2014)
Economic Periods	Instability and Mismanagement (1985-1990), Great Stabilization (1990-1995), Sustained Recovery (1995-2000), Deepening Reforms (2000-2008), Global Crisis (2008-2009), Post-Global Financial Crisis (2009-2014)
IMF Arrangements	No IMF Arrangement (1985-1990), RAP (1990-1995), EFF ₁ (1995-1997), EFF ₂ (1997-1999), EFF ₃ (1999-2000), SBA ₁ (2000-2001), SBA ₂ (2001-2002), SBA ₃ (2002-2003), SBA ₄ (2003-2004), SBA ₅ (2004-2005), SBA ₆ (2005-2006), SBA ₇ (2006-2007), SBA ₈ (2007-2008), SBA ₉ (2008-2009), SBA ₁₀ (2009-2010), SBA ₁₁ (2010-2011), SBA ₁₂ (2011-2012), SBA ₁₃ (2012-2013), SBA ₁₄ (2013-2014), No IMF Arrangement (2014)
Currency	Inti (1985-1990), Nuevo Sol (1990-2014)
Fiscal Regime	Annual Budgets (1985-2000), Fiscal Rules with Multi-Annual Budgets (2000-2014)
Monetary Regime	Accommodative Policy (1985-1990), Monetary Targeting (1990-2000), Inflation Targeting (2000-2014)

Source: Authors' calculations.

Note: EFF = Extended Fund Facility; RAP = Rights Accumulation Program; SBA = Stand-By Arrangement.

¹After President Alberto Fujimori was ousted by Congress in November 2000, Congress appointed Valentin Paniagua (VP) as Interim President for eight months.

5. ábra: Perui gazdasági rezsimek 1985-2014. között (forrás: IMF, 2015, p12)

4. POLITIKAI ÉS GAZDASÁGI FOLYAMATOK NAPJAINKBAN

4.1. Politikai csatározások

A **2011.** június 5-én rendezett második elnökválasztási fordulóban szoros küzdelemben, a szavazatok 51,5 százalékával győzött az akkor 48 éves volt alezredes, **Ollanta Humala**. Ellenfele, a konzervatív Keiko Fujimori – aki az ex-diktátor, Alberto Fujimori lánya – 48,5 százalékot kapott. Az Ipsos-Apoyo perui közvélemény-kutató cég szerint az ország 18 régiójából tizenhatban Humala szerezte meg a többséget. Fujimorinak mindössze kettőben, a fővárosban, Limában, illetve Callaóban sikerült felülkerekednie.

Ollanta Humala egyébként először 2006-ban indult az elnökválasztásokon, azonban ekkor még alulmaradt a mérsékeltebb politikai irányvonalat képviselő Alan Garcíával szemben. A bukás hatására Humala finomított szélsőséges szemléletén és lazított a korábbi venezuelai politikai

vezetővel, Hugo Chávezzel való szoros együttműködésén. Új, baloldali-centrista irányultsága – amelyet Lula da Silváról, Brazília korábbi elnökéről mintázott – öt évvel később meghozta számára a sikert.

Ígéretes gazdasági és szociális programja ellenére, ahogyan Humala elnök fokozatosan távolodik a baloldaltól, pártja úgy válik egyre megosztottabbá, amely számos tag elvesztéséhez vezetett az elmúlt időben. Ezzel együtt a Kongresszusban betöltött pozíciójuk is gyengül. A választásokat követően a 130 fős Kongresszusba 47 főt delegált Humala pártja, emellett azonban a törvényhozási munka során Humala Alejandro Toledo, korábbi államfő pártjának támogatását is élvezte. 2013-ra azonban a két párt viszonya megromlott, ami szövetségük felbomlásához vezetett, így az elnöknek ad-hoc koalíciókra kell támaszkodnia az egyes törvények meghozatalakor. Ebből kifolyólag, viszont számos ügyben csak nagyon lassan, vagy egyáltalán nem sikerült döntést hozni.

A politikai hatalomvesztés mellett az államfő népszerűsége tovább csökkent, amikor megtagadta az amnesztiát az éppen börtönbüntetését töltő Alberto Fujimoritól, amit családja kérvényezett, romló egészségügyi állapotára hivatkozva. Humala döntését azzal indokolta, hogy a szájrákban szenvedő ex-elnök betegsége nem halálos, és azokért a bűnökért, amiket kormányzása idején elkövetett nem részesülhet kegyelemben. Utóbbi érvét az emberi jogi aktivisták is komolyan támogatják, ugyanakkor többen azért ellenzik a szabadlábra helyezését, mert az társadalmi elégedetlenséghez és politikai befolyásának kiterjesztéséhez vezetne. Egyes állítások szerint annak ellenére, hogy lánya, Keiko nem nyerte meg a 2006-os választásokat, Fujimori több szimpatizánsa is helyet szerzett a Kongresszusban.

A perui alkotmány kimondja, hogy egyazon személy nem töltheti be az elnöki tisztséget két egymást követő ciklusban, így Humala nem indulhat **a 2016-os választásokon. A potenciális jelöltek között szerepel két korábbi államfő, Alan García és Alejandro Toledo is, azonban jelenleg mindkét politikai korrupció gyanújában érintett.** A vádat az ex-elnökök tagadják, és az Humala által kezdeményezett lejártó kampánynak tartják, amelynek célja, hogy távol tartsa őket az elnökségért folytatott küzdelemtől.

A jelenlegi First Lady, Nadine Heredia népszerűsége az elmúlt években igen magas volt, részben annak köszönhetően, hogy aktív szerepet vállalt a társadalomfejlesztéssel kapcsolatos ügyekben. Ugyanakkor az elnök feleségeként, ő sem szállhat harcba 2016-ban. Egyes vélemények szerint Heredia mégis az indulás lehetőségét fontolgatja, és így az sem kizárt, hogy megállapodás jöjjön létre Humala és Keiko Fujimori pártja között, miszerint az államfő amnesztiát ad édesapjának, Heredia támogatásáért cserébe. Ugyanakkor Juan Jiménez, volt miniszterelnök kijelentette, hogy a kormánynak nincsenek ilyen ambíciói. A legújabb fejlemények pedig alááshatják Heredia népszerűségét, ugyanis az idén pénzmosás vádjával eljárást indítottak a politikusnő ellen, akinek több tízezer dollárra rúgó, ismeretlen forrásból származó pénzüsszeg került a bankszámlájára 2005 és 2009 között. A pénz nagy része feltehetőleg venezuelai vállalatokon keresztül folyt be. Az elnök és felesége azzal védekezett, hogy az anyagi javakat nem személyes célra, hanem közös pártjuk (Perui Nacionalista Párt) megalapítására és Humala választási kampányaira (2006, 2011) fordították.

Az Ipsos felmérése alapján pillanatnyilag Keiko Fujimori a legtámogatottabb valamennyi jelölt közül, ám a korrupciós botrányok sorából ő sem maradt ki. A figyelmet a gyakori észak-amerikai utazásaival és a közben magánál vitt, nagy összegű készpénzzel vontta magára, melyet saját bevallása szerint édesapjától kapott tanulmányai finanszírozására. Annak ellenére, hogy többen is

állították, hogy a szóban forgó pénzösszeg sosem érkezett meg az egyetem számlájára, nevét végül a vizsgálatok tisztázták.

A perui politikai körkép nem ad okot túlzott optimizmusra tekintve, hogy **Pablo Kuczinsky, volt miniszterelnök az egyetlen, jó esélyekkel induló jelölt a jövő évi elnökválasztásokon, aki még nem keveredett korrupciós botrányba.** A bűnözés után a korrupció a második legaggasztóbb tényező a perui társadalom számára – állapította meg a Prétoria, egy perui korrupcióellenes csoport felmérése. Ha a jelenlegi tendencia nem változik, akkor az emberek teljesen elveszítik a politikusokba, és az állami intézményekbe vetett bizalmukat. Ezt a hosszú múltra visszatekintő problémát pedig nehéz lesz áthidalnia a következő politikai vezetésnek.

4.2. Az Humala-kormány gazdaságpolitikája

Alan García ötéves kormányzását követően Latin-Amerika egyik legdinamikusabban fejlődő gazdaságát hagyta örökül utódjának, Humalának. **A perui gazdaság növekedése átlagosan 6-7 százalék körül volt 2001–2011 között,** ez alól csupán a 2009-es esztendő a kivétel, amikor a gazdasági növekedés a válság következményeként mindössze egy százalékos volt. 2010-ben már ismét 8,5 százalékkal bővült a GDP. A következő években, immár Humala elnöki ciklusában az éves gazdasági növekedés átlagosan 6 százalék körüli volt (a dél-amerikai országok között ez volt a legmagasabb szint), a költségvetési hiány kevesebb, mint 1 százalék körül alakult, az infláció pedig stabilan 3 százalék alatt mozgott, megőrizve a hazai valuta, a nuevo sol értékét. Az állami bevételek összességében 33 százalékkal nőttek, míg az államháztartási hiány évről évre csökken.

Miután Ollanta Humala elnököt beiktatták többször is kijelentette, hogy a folytonosság híve a gazdaságpolitikában. Ennek megfelelően újra kinevezte Julio Velardét a perui jegybank élére, Luis Miguel Castillat pedig gazdasági és pénzügyminiszternek. Az új kormányzat rögtön elnyerte a világ legjelentősebb befektetőinek a bizalmát, ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a Világbank 3 milliárd dollár összegű hitelt nyújtott a kormánynak a társadalmi integrációs politika megvalósítására a 2012–2016-os időszakra. Ezen kívül az olyan neves hitelminősítő ügynökségek, mint Standard&Poor's és a Fitch is felminősítette az országot. A 2014-es évre az éves GDP-növekedés megtorpant, közel 2,5%-ra esett vissza, azonban az idei évre közel 4,8%-os növekedést jósol a perui jegybank.

A tavalyi visszaesés legfőbb oka a kitermelő (bányászati) iparágak teljesítményének csökkenése volt, a 2013-as évhez képest több millió dollárral csökkent a nyersanyag-export bevétele, valamint kevesebb befektetés érkezett a bányaiparba. A 2015-ös fellendülés annak köszönhető, hogy több jelentős kínai befektetés valósul meg a szénhidrogén-kitermelő ágazatban, főleg a déli ország részben. A Nemzetközi Valutaalap szerint 2015–2020 közötti időszakban a GDP-növekedés átlagosan 4,5 százalék körül fog alakulni. A perui jegybank előrejelzése szerint a következő években ugyan emelkedni fog az infláció, de 2,8%-nál nem ér el magasabb szintet, ezt pedig nem csupán regionális szinten, de a fejlett országok viszonylatában is komoly eredmény. Azonban a mostani sinthez képest bekövetkező körülbelül 2%-os emelkedés jelentősen drágíthatja az alapvető élelmiszerek árat, valamint az exportra is negatív hatással lehet.

Peru az elmúlt másfél évtized alatt olyan **szabadkereskedelmi társulásokba** lépett be, mint az Andok Közösség (CAN), az (Dél-amerikai Államok Uniója) UNASUR, az Ázsiai-Csendes-óceáni

Szövetség (APEC), illetve a Csendes-óceáni Szövetség (AdP). A vámok csökkentése, illetve eltörlése révén sok termékhez olcsóbban juthat hozzá az ország, ugyanakkor folyamatosan bővülő exportjának is jelentős piacokat szerzett. Az ország emellett erős gazdasági kapcsolatokat alakított ki az Amerikai Egyesült Államokkal, az Európai Unióval, Brazíliával, Kínával és több öböl menti országgal. Egy-két szomszédvitatától eltekintve, szinte az összes Dél-Amerikai országgal jó politikai kapcsolatokat ápol és a világ sok országához hasonlóan már keresi a lehetőséget az egyre inkább nyitottabb kubai gazdaságban is.

Az elnök első jelentősebb politikai sikerét is a **szénhidrogén-kitermelő ágazatban** érte el. Újratárgyalta a gázszállítással és -kitermeléssel kapcsolatos szerződéseket a Camisea vállalatóriással, mivel nagy volt az elégedetlenség amiatt, hogy a külföldi szolgáltatók és a vállalatok olcsóbban jutnak gázhoz, mint a hazai fogyasztók. Az állami kézben lévő PetroPerú nagyobb részesedést szerzett a hazai szénhidrogénpiacon, így a lakossági gáz ára is mérséklődött valamelyest. Felülvizsgálta a korábbi kormányok alatt a nagyvállalatokkal kötött szerződéseket a kikötők és repterek használatával kapcsolatban. Emellett több kínai, amerikai és európai nagybefektetőt sikerült bevonni a hazai kőolaj- és gázkitermelésbe. Az Humala-kormány több változtatást is eszközölt a bányászatot szabályozó törvényben, melyek hatására nőtt a megfizetendő bányajáradék mértéke és több különadót is kivetett az iparágra, melyekből 3 milliárd nuevo sol összegű bevétel folyik be évente az állami költségvetésbe.

A szénhidrogéniparból származó extra bevételekre szüksége is van a jelenlegi kormányzatnak amennyiben biztosítani akarják a társadalmi bevonást elősegítő stratégia fenntarthatóságát. A stratégia célja a szegénység csökkentése, a szociális egyenlőtlenségek felszámolása, az életminőség általános javítása az országban (*“What we call social inclusion: grow to include, and include to grow.”*). A további célok között szerepel a szociális ellátórendszer fejlesztése, az oktatás átalakítása annak érdekében, hogy a szakképzett munkaerő száma is emelkedjen Peruban.

Az eddig elért társadalompolitikai eredmények is figyelemreméltóak. 2011 óta a szociális jellegű kiadásokra fordítható éves összeget 50%-kal megemelték, a 16 éve tartó gazdasági növekedés pedig biztosítja a pénzügyi alapokat a szociális intézkedések kiszélesítéséhez is a közeljövőben. Az elmúlt évek gazdasági növekedését tehát végre a legszegényebbek is érezték, nőtték a minimálbérek és a nyugdíjak is. Bővülni kezdett a perui középosztály is, mivel magasabbak lettek a fizetések és emelkedett a háztartások jövedelme is. Ezek hatására nőtt a belső kereslet, mely további gazdasági növekedést jelenthet az ország számára az elkövetkezendő években.

A perui gazdasági csoda alapja jelenleg egyértelműen a fosszilis energiahordozók kitermelésén alapul, ez azonban komoly társadalmi konfliktusokat is szül. Hiába nő évente átlagosan 5-8%-kal az ország GDP-je, így is széles réteget érint még a szegénység, a társadalmi egyenlőtlenségek pedig még mindig jelentősek, a csatornázáshoz és ivóvíz-ellátáshoz szükséges infrastruktúra pedig sok helyen, főleg a vidéki lakosság körében még egyáltalán nincs kiépítve. Ugyancsak nagy probléma a munkanélküliség, az alulfoglalkoztatottság, hiszen a kitermelő iparágak vagy a limai metróalagút építésében jellemzően kis létszámú képzett munkaerőt foglalkoztatnak. Időlegesen ugyan javultak a munkanélküliségi adatok, de továbbra is kérdéses, meddig lesz tartós ez az alacsony munkanélküliségi szint. Jelenleg 6,6% a munkanélküliségi ráta, korábban, az Humala-kormány előtt 12% felett volt. A beruházásokkal több, mint 800 ezer új munkahelyet sikerült teremteni.

A kormány hosszú távú célja egyértelmű: a szociálpolitikai intézkedések megvalósításához alternatív bevételi forrásokat találni a nyersanyag-kitermelési bevételek helyett. Emellett továbbra is társadalom felső rétege (a lakosság körülbelül 20%-a) birtokolja továbbra is a nemzeti jövedelem 55%-át, a szegénység pedig csak a városi térségekben csökkent, a vidéki térségekben az elmúlt évtizedekhez hasonlóan megmaradt a mélyszegénység. Jelenleg a szegények 60%-a él az elmaradott vidéki térségekben, s fokozatosan veszítik el földjeiket, s úgy érzik, a nagyvállalatok kizsákmányolják őket. Hiába rendelte el Humala elnök az itt élők és nagyvállalatok közötti előzetes konzultációt a beruházások megkezdése előtt, a helyzeten ez sem javított. Sőt egyre erősebben vannak jelen a Perutól való elszakadást hirdető mozgalmak, főleg az ország déli részén.

Az Humala-kormány gazdasági intézkedései tehát jelentős gazdasági növekedést és életszínvonal emelkedést hoztak magukkal, ennek ellenére az elnöknek több nehézséggel is szembe kellett néznie az elmúlt években. Egyrészt elég feszült a viszonya az ellenzékkel, másrészt korábbi baloldali szövetségesei is szembefordultak vele egyre liberálisabb gazdaságpolitikája miatt. Még ennél is fontosabb, hogy kezdi elveszíteni fő szavazóbázisát, a folyamatosan bővülő, így a népességből egyre nagyobb részt kitevő feltörekvő középosztályt is. A hagyományos életterüket féltő őslakosok pedig egyre gyakrabban kerülnek szembe a nagy bányászati cégekkel.

A fenti tényezők nagy befolyással bírhatnak a következő választásokon annak ellenére, hogy a magánszektor stabilan az Humala-rezsim mögött áll, valamint a gazdasági növekedés is várhatóan a korábbiakhoz képest szerényebb mértékben, de tovább folytatódik. A társadalmi feszültségek állandósulását pedig az jelzi, hogy idén immár második alkalommal hirdetett a kormány szükségállapotot, legutóbb 2015. szeptember 30-án, miután a bányászati tevékenység ellen tüntetők és rendőrök összecsapása négy halálos áldozatot és 22 sérültet eredményezett. A kormány kivezényelte a katonaságot a központi felföld területére, ahol a kínai tulajdonban álló Las Bambas rézbányászati projekt beindítása van folyamatban: a remények szerint ez lesz a világ legnagyobb rézbányája, amint a termelés beindul a jövő évben.

FELHASZNÁLT IRODALOM

J.P. Morgan (2014): Peru – The 2014 Country Handbook

IMF (2015): [Peru: Staying the Course of Economic Success](#)

Kádár Béla (1977): Latin-Amerika gazdasági dilemmái (Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó)

Kitekintő (2011): [Latin-Amerika mérlegén 2011](#)

Kitekintő (2015): [Perui szükségállapot: a gazdasági csoda és ami mögötte van](#)

Navigátor Világatlasz (2011): Dél-Amerika II. (Kossuth Kiadó)

Képek forrása:

<http://casadegloria.com/Peru%20%281%29.jpg>

<http://www.peru.travel/portals/52/mapa.png>

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/34/Inca-expansion.png>

<https://alarblog.files.wordpress.com/2008/08/limctrohist.jpg>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c4/Peru_regions_map.png

http://www.gente.com/ingles/about/mapa_cusco.gif

<https://www.facebook.com/kiteklatam/photos/a.454909204616872.1073741831.144531215654674/458162980958161/?type=3&theater>